

Az idegen nyelvek oktatási standardjainak bemutatása

Az idegen nyelvek műveltségi alterülete (JaK CJ) a *Nyelv és kommunikáció* műveltségi terület része, amely ezen kívül még két másik alterületből áll: az első nyelv tanításából és a szlovák nyelv mint második nyelv tanításából. Mindhárom részterület hozzájárul a *nyelvi és kommunikációs kompetencia* fejlesztéséhez, amely magában foglalja a tények, fogalmak, érzések és vélemények beszélt és írott nyelvben történő megértésének, kifejezésének és értelmezésének képességét, valamint a vizuális, audiovizuális és digitális anyagok különböző kontextusokban történő felhasználását. A nyelvi és kommunikációs kompetencia magába foglalja azt a képességet is, hogy hatékonyan, tisztelettel és a helyzetnek megfelelő módon kommunikáljunk más emberekkel.

Az idegen nyelvek műveltségi részterületbe a következő tantárgyak tartoznak: angol, francia, német, orosz, spanyol és olasz. Az idegen nyelvek oktatási standardjainak kidolgozása során a közös európai nyelvi referenciakeretet (Common European Framework of Reference for Languages) használták fel, de azokat finoman hozzáigazították az alapiskolás tanulóink fejlődési-pszichológiai sajátosságaihoz, valamint a szlovákiai oktatási környezet feltételeihez. Megmaradt a kommunikációs szintek szerinti oktatás modellje, amelyet a pedagógusok ma már jól ismernek.

Forrás: <https://www.freepik.com/>

Az első idegen nyelvben történő fejlesztés az első ciklusban a legegyszerűbb, A1 előtti szinttől kezdve, a második ciklusban az A1 kommunikációs szint elérésén keresztül, a harmadik ciklusban az A2 szint eléréséig tart. A második idegen nyelv esetében az alapiskolában követelt kilépési kommunikációs szint az A1-es.

A 2015-ös évhez képest az idegennyelv-oktatás standardjai tömörebbek és nyelvezetük egyszerűbbek lettek. Minden idegen nyelvre vonatkozóan egyetlen közös dokumentum áll rendelkezésre, amely tartalmazza a tanulási részterület jellemzőit, a tanulási részterület

célkitűzéseit és az oktatási standardokat. A 2015-ös évhez képest módosult a különböző tanulási ciklusok céljainak megfogalmazása (lásd az 1. táblázatot), amelyek fokozatosan emelkednek. Ezek a célok konkrétabbak lettek és figyelembe veszik a különböző életkorú tanulók fejlődési sajátosságait.

Az 1. ciklus oktatási céljai – első idegen nyelv
– Ismerős szavak és egyszerű kifejezések felismerése, amelyek a tanuló személyére és közvetlen környezetére vonatkoznak. – Rövid, egyszerű szövegek megértése vizuális támogatással. – Rövid utasítások megértése. – Verbális válaszadás példák és a környezeti hatások alapján. – Példák alapján képessé válni egyszerű mondatok és rövid mondatok írásbeli reprodukálására. – Az idegennyelv-tanulás iránti pozitív attitűd kialakítása.
A 2. ciklus oktatási céljai – első idegen nyelv
– Értse és tudja használni a hétköznapi kifejezéseket és egyszerű mondatokat. – Egy rövid történet vagy hallott szöveg megértése vizuális segédanyag segítségével. – Adjon és közvetítsen alapvető információkat önmagáról és környezetéről. – Információszerzés egyszerű kérdések feltevésével. – Megfelelő válasz adása egyszerű kérdésekre. – Egyszerű szövegek értő olvasása. – Írjon egyszerű mondatokat önmagáról és személyes jellegű dolgokról. – Beszéljen egyszerű módon, feltéve, hogy a beszélgetőpartner lassan és érthetően beszél, és kész segíteni a beszélőnek. – Legyen motivált az idegen nyelv tanulásában. – Értékelje a kultúrák és nyelvek sokszínűségét.
A 3. ciklus oktatási céljai – első idegen nyelv
– A tanulót közvetlenül érintő területekkel kapcsolatos mondatok és gyakran használt kifejezések megértése. – Rögzítse a fő gondolatot és a hallott szöveg konkrét információit. – Megfelelő összefüggő szövegek értő olvasása. – Új információk keresése, a kapott információk elemzése és kritikus értékelése. – Alapvető társadalmi interakciók kezdeményezése és lebonyolítása, szóbeli és írásbeli formában. – Szóbeli és írásos kommunikáció a tanulót közvetlenül érintő témákkal kapcsolatban. – Ötletek, vélemények és attitűdök megfelelő szinten történő kifejezése szóban és írásban. – Egyszerű leírást írni egy személyről, tárgyról, tevékenységről vagy eseményről. – Legyen motivált az idegen nyelvek tanulásában. – Értékelje és tisztelje más kultúrák és nyelvek egyediségét.

1. táblázat: Oktatási célok – első idegen nyelv, minden ciklusra vonatkozva

Didaktikai szempontból az új oktatási standardok három módszertani pillére épülnek, amelyek a következők:

- tanulóközpontú megközelítés,
- tevékenység alapú megközelítés,
- többnyelvű és többkultúrájú megközelítés.

A tanulóközpontú megközelítés azt hangsúlyozza, hogy a lehető legnagyobb mértékben alkalmazkodni kell az egyes tanulók igényeihez, és tiszteletben kell tartani fejlődési és egyéni sajátosságait. *A cselekvésközpontú megközelítés* a tanulók aktív részvételét és a valós élethez kapcsolódó, értelmes feladatok elvégzését hangsúlyozza a nyelvtanulási folyamatban. *A többnyelvű és többkultúrjú megközelítés* a több nyelven való kommunikációs kompetencia elsajátításának fontosságát emeli ki, és magába foglalja az interkulturális tudatosság fejlesztését.

Az idegennyelv-oktatási standardok továbbra is az idegen nyelv gyakorlati elsajátítását hangsúlyozzák a mindennapi kommunikációs helyzetekben, és ezért csak egy összetevőből állnak: kommunikatív nyelvi tevékenységekből. Ez a komponens keretet biztosít a különböző kommunikációs helyzetekben történő fejlesztésükhöz és megvalósításukhoz. Ugyanakkor teret biztosít a különböző kommunikációs helyzetek kialakítására, és elősegíti a nyelvtanulás tevékenységközpontú megközelítését. A kommunikáció során a tanulók kommunikatív nyelvi tevékenységekben vesznek részt (hallás, olvasott szöveg értése, szóbeli és írásbeli kifejezés), a megfelelő kommunikációs módot kell kiválasztaniuk (megfelelő kommunikációs stratégiák), és használniuk kell azt, amit már tudnak (a megszerzett általános és kommunikatív kompetenciáikat), hogy ki tudják fejezni, amit ki akarnak fejezni (azaz megvalósítsák kommunikációs szándékukat).

A teljesítménystandard a tartalmi standard teljesítésével érhető el, amely a pragmatikai komponenst (a nyelv funkciói) mint a nyelvelsajátítás kulcselemét hangsúlyozza. Fontos, hogy a kommunikatív nyelvi tevékenységeket (befogadás, produkció, interakció) integráltan, azaz egyszerre, párhuzamosan fejlesszük. A receptív kommunikatív nyelvi tevékenységek, azaz a hallott szöveg értése és az olvasott szöveg értése során a tanuló különböző szövegekből származó információkat fogad be és dolgoz fel. A produktív kommunikatív nyelvi tevékenységek, azaz a szóbeli és írásbeli kifejezés révén a tanuló beszélt vagy írott szöveget hoz létre. Az interaktív tevékenységek során a tanuló beszélőként és hallgatóként, illetve íróként és olvasóként aktívan részt vesz a kommunikációban. Az egyes nyelvi tevékenységek hangsúlyozása attól a kommunikációs helyzettől függ, amelyben a kommunikálók találják magukat.

A tartalmi standard az idegen nyelvekben közvetlenül kapcsolódik a kommunikációs kompetencia egyes összetevőjéhez (web 1). A nyelv funkciói (pragmatikai komponens) az értelmes kommunikáció elérésének eszközei. A nyelv aktív használatához a tanulónak el kell sajátítania a nyelvi erőforrások egy bizonyos készletét (nyelvi komponens), amelyet különböző kommunikációs helyzetekben (pl. beszélgetés egy barátjával, születésnap megünneplése, egy történet kidolgozása) alkalmaz, hogy hatékonyan tudjon kommunikálni szóban vagy írásban (szociolingvisztikai komponens).

Forrás: <https://www.freepik.com/>

A tartalmi standard 5 részből áll:

1. **A nyelvi funkciók** (pragmatikai komponens) alapvető fontosságúak minden kommunikáció sikeres elsajátításához. A kommunikáció minden szintjén (A1 előtti, A1, A2) ugyanazt a nyelvi funkciót másképp (különböző nyelvi eszközökkel) lehet kifejezni. A nyelvi funkciók tehát szabadon kombinálhatók és a kommunikációs helyzethez vagy témához igazíthatók. A tartalmi standardban az egyes funkciók után dőlt betűvel szedett példák a nyelvi funkció, a nyelvtani jelenségek és a lexikai kommunikációs szintnek megfelelő kifejezését szemléltetik.

2. **A nyelvi erőforrások** (nyelvi komponens) a szókincset a helyes kiejtéssel és a nyelvtani jelenségekkel együtt tartalmazzák az egyes ciklusokon és az egyes idegen nyelvekre külön-külön meghatározott témakörökön és nyelvi funkciókon belül. A tartalmi standardnak ez a része meghatározza az adott kommunikációs szintre jellemző nyelvtani jelenségeket is, amelyek azonban nem lehetnek a tanulás (elsajátítás) elsődleges céljai.

3. **A szociolingvisztikai komponens** a kommunikáció társadalmi aspektusaira összpontosít. Olyan stratégiákat foglal magába, amelyek lehetővé teszik a tanuló számára, hogy megfelelő kommunikációs eszközöket sajátítson el, mint például udvariassági kifejezéseket, gesztusokat vagy az idegen nyelven történő verbális és nem verbális kommunikáció szokásainak elsajátítását. Tartalmazza továbbá az interkulturális kompetenciát, amelynek célja a tanulók interkulturális tudatosságának fejlesztése, például azáltal, hogy a tanulók megismerkedhetnek a célnyelvi kultúra és a saját kultúrájuk közötti különbségekkel, például történetek,

audiovizuális vagy tankönyvi ösztönzők segítségével, vagy azáltal, hogy betekintést nyernek más országok életébe és összehasonlítják azt azzal, amihez hozzászórtak.

4. **A témakörök**, amelyek a tanulók mindennapi helyzetekben történő gyakorlati nyelvhasználatának kontextusát képezik, teret adnak a tantárgyközi írásbeliség aktív alkalmazására is. A tematikus címszavakon belül különböző kommunikációs helyzeteket lehet létrehozni a megfelelő szókincs (pl. beszélgetés egy baráttal, születésnap megünneplése) és nyelvtani jelenségek segítségével. A tanítási folyamatban való megjelenítésük legyen kiegyensúlyozott, a tanulók életkorának és érdeklődési körének megfelelő.

5. A kommunikatív nyelvi tevékenységek fejlesztéséhez felhasználható **szövegtípusok**. Ezek a szövegek szerepelhetnek nyomtatott, audiovizuális és digitális formában. A szövegek kiválasztásakor nemcsak a tanulók kommunikációs szintjét, életkorát és érdeklődési körét kell figyelembe venni, hanem azt is, hogy a különböző szövegek hogyan járulnak hozzá a konkrét nyelvi tevékenységek és az általános nyelvi megértés fejlesztéséhez.

A tartalmi standardokkal való munka során nem szabad elfelejteni, hogy az öt rész (pragmatikai, nyelvi és szociolingvisztikai komponensek, amelyeket tematikus címszavak és szövegtípusok egészítenek ki) egyetlen egész alkot. Mindegyik rész szorosan kapcsolódik a többihez, és nem létezik elszigetelten. Ez az összekapcsoltság teszi lehetővé, hogy a tanulók természetes módon tanulják meg az idegen nyelvet, és a valós élethelyzetekben is könnyen tudjanak kommunikálni, ami tulajdonképpen az iskolai idegennyelv-tanulás íratlan célja.

Felhasznált irodalom:

Web 1 = *Spoločný európsky referenčný rámeček pre jazyky: učenie sa, vyučovanie, hodnotenie – doplnujúce vydanie*. Bratislava, Štátny pedagogický ústav, 2022, ISBN 978-80-8118-282-2. Url: https://www.statpedu.sk/files/sk/publikacna-cinnost/publikacie/serr_tlac-indd.pdf (Letöltve: 2024.05.05.)

Web 2 = *Vzdelávacie štandardy – Jazyk a komunikácia: podoblast' cudzie jazyky*. Url: https://www.minedu.sk/data/files/11814_cudzie-jazyky.pdf (Letöltés ideje: 2024.04.08.)

Fordította: Hrbáček-Noszek Magdaléna